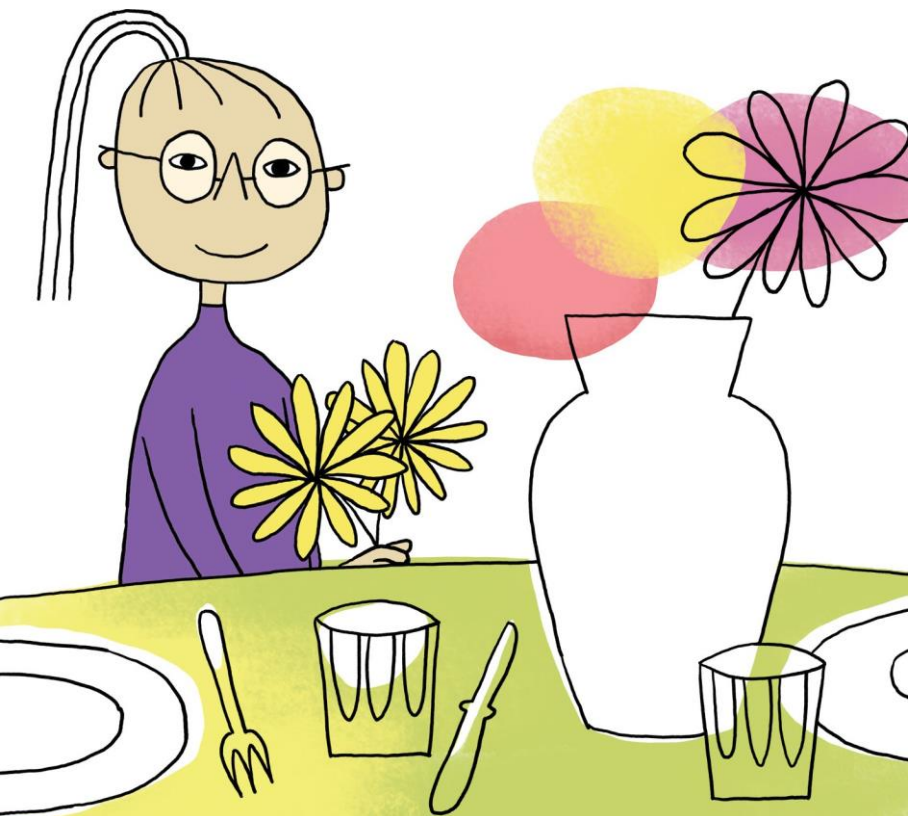
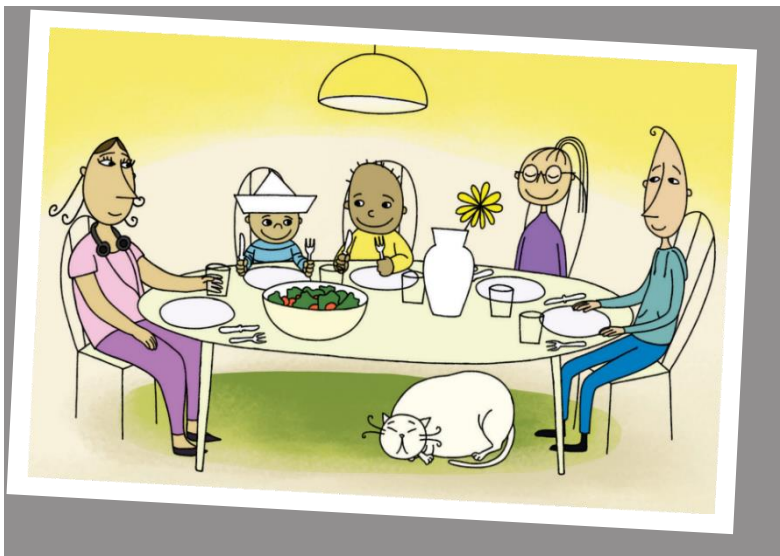

Bagadallan

filmmaide

"Dorvoviessu" ja "Loddekássa"

ALGU

Filmmažat leat ráhkaduvvon dan várás ahte addit mánáide oanehis dieđu maid lea álki áddet dan birra mii kriisaguovddáš lea. Váldodiehtun lea mitalit mánáide ahte sii leat oadjebasat kriisaguovddážis, ja ahte sii eai leat okto, ja ahte sii eai leat sivalaččat dasa mii lea dáhpáhuvvan.

Lea dehálaš ahte leat muhtin dorvvolaš ollesolbmot mielde ovttas mánáin go vuosttaš háve gehččet filmmaid. Bija áiggi veahá ságastallat dan birra maid filmmain oaidná ovdal go vuosttaš have geahččabehtet. Lea maid dehálaš čuovvilit reakšuvnnaid ja gažaldagaid mat čuožžilit maŋŋil. Čilge mánáid ahte gávdnojit ieš guđet lágan kriisaguovddážat, ja heivet dieđuid kriisaguovddážii gos lehpet. Dat mii lea buot kriisaguovddážiid ektui, lea ahte dat lea oadjebas báiki.

"LODDEKÁSSA"

Dán filmmaižs mitaluvvo mánáide váldoášši: Dáppe leat don oadjebas, don it leat okto ja don it leat sivalaš.

"DORVOVIESSU"

Dás mitalit vihtá máná sin vásáhusaid birra movt lea orrut kriisaguovddážis ja movt lea go ferte fárret eret ruovttustis.

MOVT FILMMAID SÁHTTÁ ÁVKKÁSTALLAT:

- Čilget álkit mii kriisaguovddáš lea
- Go plánejuvvo fárret dohko
- Jus mánná dovda soapmása gii orru kriisaguovddážiis
- Jus galgá ságastallat mii kriisaguovddáš lea, ovdamearkan mánáidgárddis/skuvllas/jovkui

Gažaldagaid ja vástádušaid ferte heivehit ovttaskas kriisaguovddáža ektui. Dá leat soames ovdamearokat:

Leat go buot kriisaguovddážiin stoahkanlanjat? *Eanas kriisaguovddážiin leat.*

Oažžu go álo sierra lanja alces ja eadni/áhččái? *Oažžu gal eanas kriisaguovddážiin. Muhtin kriisaguovddážiin oažžu sierra gievkkana ja basadanlanja. Eará kriisaguovddážiin lea searve gievkkan, basadanlanja ja stohpu ovttas daid earáiguin geat orrot doppe.*

Orrot go sihke eatnit ja áhčit kriisaguovddážiis? *Gávdnojit kriisaguovddážit sihke nissonolbmuide ja dievdduide/almáiolbmuide. Nissonolbmot ja dievddut/almáiolbmot eai oro ovttas kriisaguovddážiis.*

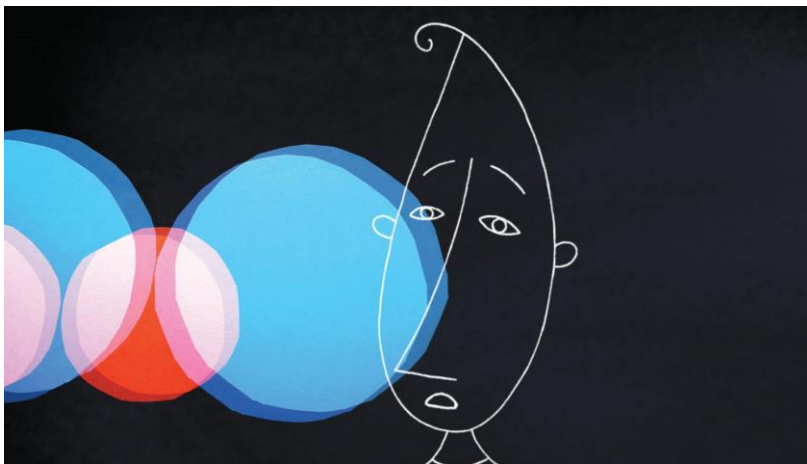
Sáhttet go ustibat finadit guossis? *Dan mearridit sii geat barget kriisaguovddážiis. Muhtomin lea vejolaš, ja eará háviid ii leat vejolaš. Muhto mánná sáhtta fitnat ustibiid luhtte jus nu lea oadjebas dahkat buohkaide.*

DORVOVIESSU

Čilge geat sáhttet leat bearašlahut: áhčči, áhččebealli, eadni, eatni irgi, eadnebealli, áhči moarsi, vieljat ja oappát, muotát ja goaskkit, ednot, čeazit ja eagit, áhkut ja ádját ja nu ain, ja ahte diet bearašláhtut sáhttet leat oasis ieš guđet lágan bearrašiin.

Rigearra ruovttus soaitá leat go vanhemaat nággeba dahje doarruba nu ahte dinggat billahuvvet. Muhtomin geahččalit mánát suodjalit dahje veahkkehit su gii huškkohallá. Eará háviid šaddet mánát ballui ja báhtarit dahje čiehkádit. Muhtomin sáhttet mánát geahččalit veahkkehit su gii suhtá ja lea váralaš. Soaitá dan dihte vái ieš ii huškkohala. Buot diet lea dábálaš ahte mánát kriisaguovddázis leat vásihan.

Dáhpáhuvvá maid ahte muhtimat vulget eret ruovttus nu fáhkka ahte eai háhppet oazžut fárrui dinggaid maid áinnas háliidivčče mielde. Sáhtá leat ovdamearkan stoahkanealli dahje eará dinga mii máná mielas dagaha oadjebasvuoda. Máná sáhtá jurddašit ollu dán birra. Muhtomin soaitá leat vejolaš fitnat viežžamin eanet dinggaid, eará háve manná guhkit áiggi, ja muhtin háve ii sáhte oba viežžat ge.

Sis geat bohtet kriisaguovddázii, leat ieš guđet lágan vásihusat dohko mannat. Soapmásat fertejit vuolgjit ruovttustis beaivvat alá, earát sáhttet plánet buori áiggis. Lea álo dehálaš jurddašit mii lea eanemus oadjebas sidjiide geat galget dohko. Son gean máná guođđá, ii galgga diehtit gosa manná.

Mánáin kriisaguovddážis leat ollu ieš guđet lágan dovddut ja vásihusat, ja lea lohpi váillahit ja leat ráhkis goappašat váhnemiidda – vealttakeahtá maid leat dahkan. Sii sáhttet maid váillahit oappáid ja vieljaid, stoahkanelliid, iežas lanja, ustibiid, ránnjaid, luohkáset, oahpaheaddji ja nu ain. Sii sáhttet váivvástuvvat ja leat heajos oamedovdu, sin mielas maid sáhtá leat váivi jurddašit, ja soaitá maid sii váillahit dan ollesolbmo gii lea báhcán ruoktot. Sii sáhttet maid dovdat vaši ollesolbmo vuostá geainna

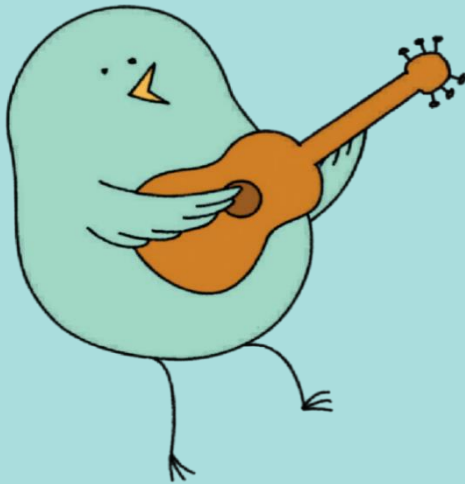

leat fárrolaga kriisaguovddážis. Buot diet leat dábálaš dovddut ja vásihusat mánáide geat leat kriisaguovddážis.

Dat maid ollesolbmot barget, ii leat goassege máná sivva. Lea dehálaš mánnái beassat ságastallat ollesolbmuin geasa luohttá. Nie ii dárbbas mánná okto hálddašit iežas jurdagiid. Don sáhtát ovdemearkan jearrat mánás: *Maid jáhkát don ahte don livččet sáhttán dahkat? Doaivvut go ahte livččii veahkehan?* Vealttakeahtá maid mánná jurddaša ahte livččii sáhttán dahkat, de lea ollesolmmoš álo gii galgá vástidit daguidis ovddas.

«Dorvoviessu» čájeha osiid mas leat guolit ja arvi mii addá vejolašvuođa jurddašit, ja diktit dili vásihusaid cieggat. Lea maid bussá mielde filmmas, dat addá vejolašvuođa bidjat fuomášumi bearraša jiellatelliide. Mánát dávja smihttet elliid birra mat leat báhcán ruoktot, ja dat sáhtá leat earenoamáš lossat mángasii. Sii smihttet mii dáhpáhuvvá elliin, oažžu go biepmu, leat go sii geat leat ruovttus siivut elliin ja nu ain.

Kriisaguovddážis eai sáhte doallat jiellatelliid jos ovttasge lea allergiija, muhto soames háve sáhtá kriisaguovddáš veahkehit ahte muhtin eará sáhtá bearráigehččat biebmoealli.

MÁNÁIDE

Buot vánehemat sáhttet nágget ja leat goabbat oaivilis. Dat ii leat váralaš. Muhto jus álget huškut, billistit dinggaid, cielahit goabbat guimmiid, givssidit dahje balddáhallas goabbat guimmiid nu ahte šaddet váivves dillái dahje ballájit, de dat ii leat buorre. De sáhttet muhtin mánát ballát ja šaddet dorvvuheapmin, ja jurddašit ahte sii fertejit váruhit eatni/áhči. Mánát maid sáhttet suhttat, dahje áhkkiduššat, dáhje háliidit bargat doavkkes áššiid ieža, ovdamearkan huškut.

DEHÁLAŠ NJUOLGGADUSAT KRIISAGUOVDDÁŽIS:

- Ale govve ja ale almmut interneahtas ja sosiála mediijain, Facebook:as, Snapchat:as, Twitter:is, Instagram:as ja nu ain.
- Ale vurke mobiilii govaid maid válddát kriisaguovddážis
- Jáddat báikebálvalusaid mobiilas
- Ale mital okttige geat orrot kriisaguovddážis

Sáhtta rievddadit guovddážiis guovddáži man guhká sáhtta orrut, muhto ii oktage dárbbas fárrer ruovttoluotta jus ii leat oadjebas dilli dahje lea váralaš doppe. De oážžu veahki eará báikkis orrut. Muhtomin soaitá ádjánit guhká ovdal go oážžu eará báikki gos orru, eará háve manná jođaneappot. Gal ollesolbmot muitalit dutnje.

Kriisaguovddáš galgá leat dorvvolaš báiki buohkaide geat orrot doppe, ja danne lea dehálaš ahte it muital geat doppe orrot.

Kriisaguovddážiis lea earálágan orrut. Doppe orrot eará olbmot, sihke ollesolbmot ja mánát, ja sáhtta šaddat sihke ahkit, suhtus ja váivi go álo leat olbmot du birra. Lea dehálaš ahte váldá vuhtii earáid ja láhtte bures nuppiiguin. Jus du mielas lea juoga váttis, de sáhtta jearrat ráđi ja veahki sis geat barget kriisaguovddážiis.

Kriisaguovddáš veahkeha vai beasat joatkit mannat skuvlii/mánáidgárdái. Muhtin háve šaddá lonuhit skuvlla/mánáidgárdi. Eará háve ferte orrut siste kriisaguovddážiis. Skuvlamánát ožžot veahki skuvlabargguiguin muhtin oahpaheaddjis dahje earás gii sáhtta váldit ovddasvástádusa skuvlabarggu ovddas. Dakkaviđe go lea oadjebas ja gearggus, galgá mánná vázzit skuvlla nu go dábálaččat.

Lea dábálaš ahte mánát jurddašit ahte sii dat lea bargan juoidá bahá, ja ahte dat lea sivvan go eadni ja áhčči leaba suhtadan. Muhto ii leat goassege máná sivva go ollesolbmot huškot, áitet dahje cielahit. Ollu mánát jurddašit dien birra, ja muhtimin lea heajos oamedovdu dahje leat suhttan alces go dovdet, jurddašit dahje dahket dan maid dahket, muhto lea álo ollesolbmuid ovddasvástáduš.

Dán pdf:a gávnnat dáppe:
krisesenteret.bodo.kommune.no

